

II. Mowa zależna (the reported speech / indirect speech)

18. Zastosowanie mowy zależnej

Mowę zależną stosujemy, gdy chcemy przekazać, co powiedział ktoś inny (np. On powiedział, że jego siostra...; Mój kolega chciał zapytać, czy...) – jeżeli relacjonujemy czyjąś wypowiedź, nie przytaczamy jej dosłownie. Często jednak zastosowanie struktury mowy zależnej wynika nie z relacjonowania czyjejś wypowiedzi, a z zastosowania wprowadzenia do zdania w czasie przeszłym, np. *Nobody knew where she had lived before* (cofnęliśmy czas mimo tego, że nie relacjonujemy czyjejś wypowiedzi, lecz mamy tutaj wprowadzenie w czasie przeszłym (*nobody knew*).=Nikt nie wiedział gdzie mieszkała wcześniej).

19. Zamiana okoliczników, operatorów i czasów w mowie zależnej

Zamiana okoliczników (oraz innych wyrażenń związanych z czasem i miejscem)

19a.mp3 długość nagrania: 01:14

- tomorrow (jutro) → the following day (następnego dnia)
→ the next day (następnego dnia)
- today (dzisiaj) → that day (tamtego dnia)
- now (teraz) → then (wtedy); (at that time)
- yesterday (wczoraj) → the previous day (poprzedniego dnia)
→ the day before (dzień wcześniej)
- two weeks ago (dwa tygodnie temu) → two weeks before/earlier (...wcześniej)
- so far, yet (jak dotąd, jeszcze) → by then (do tamtej pory)

materiały pochodzą z książki *Wielki przewodnik po gramatyce angielskiej*, www.enset.pl

- last year (w zeszłym roku) → the previous year (poprzedniego roku, rok wcześniej)
- next (week); w przyszłym tygodniu → the following (week)
- it / this (to) → that (tamto)
- these (te, ci) → those (tamte, tamci)
- here (tutaj) → there (tam)

Uwaga: Jeśli zdanie w mowie niezależnej odnosi się do tego samego czasu, miejsca lub sytuacji co zdanie w mowie zależnej, to nie zmieniamy okoliczników czasu i miejsca, a nawet, w wyjątkowych sytuacjach, nie musimy zmieniać czasu gramatycznego, np.:

'I wrote this e-mail **today**,' she said. → She said she had written that e-mail **today** (jeśli nadal jest „dzisiaj”).

'I saw it **here**,' said Mike. → Mike said he had seen it **here**.
(jeśli jesteśmy w tym samym miejscu, w którym Mike to widział).

'Is she coming?' he asked me. → He asked me if she **is** coming
(jeśli odnosimy się do trwającej obecnie sytuacji, np. w tym zdaniu: osoba, o którą pytamy jeszcze nie przyszła; nie będzie jednak błędem, jeśli zamienimy *is* na *was*).

'What car does she have?' he asked me. → He asked me what car she **has**.
(jeśli nadal ma ten sam samochód; *had* również jest poprawne)

Ⓑ

Zamiana czasowników/operatorów (z wyjątkiem pkt. 19C i 22)

- is/am → was
- are → were (lub *was* – w przypadku zamiany osoby na *I, he, she, it*)
- will/shall → would
- has/have → had
- don't/doesn't → didn't
- did(n't) → had(n't) + III forma czasownika
- was(n't)/were(n't) → had(n't) been
- can → could
- may → might

1. 'I will buy a car,' he said.

(„Kupię samochód”, powiedział).

→ He said (that) he would buy a car.

(On powiedział, że kupi samochód; *will* zamieniamy na *would*).

Zauważmy, że zamieniamy również **osobę** (w tym przypadku *I* na *he*).

2. 'I am hungry,' she said → She said she was hungry; am → was.

3. 'Tom wasn't there,' my dad said → My dad said Tom hadn't been there;

was(n't)/were(n't) → had(n't) been.

- I forma czasownika (czas *simple present*, zdanie twierdzące) → II forma czasownika (czas *simple past*)
 play → played (do czasownika dodajemy -ed/d)
 swim → swam (jeśli czasownik jest nieregularny, sprawdzamy jego formę w drugiej kolumnie tabeli czasowników nieregularnych; patrz: [pkt 171](#))
 ‘I *play* computer games every day,’ he said.
 (Czas *simple present*, zdanie twierdzące, czasownik w bezokoliczniku typu *bare infinitive* – niepoprzedzony słówkiem *to*).
 → He said he *played* computer games every day.
- II forma czasownika (czas *simple past*, zdanie twierdzące) → *had* + III forma czasownika (czas *past perfect*)
 play → *had played* (do czasownika dodajemy -ed/d)
 swim → *had swam* (jeśli czasownik jest nieregularny, sprawdzamy jego formę w trzeciej kolumnie tabeli czasowników nieregularnych; patrz: [pkt 171](#))
 ‘I *played* computer games every day,’ he said.
 (Czas *simple past*, zdanie twierdzące, czasownik w bezokoliczniku typu *bare infinitive* – niepoprzedzony słówkiem *to*).
 → He said he *had played* computer games every day.

Podsumowując, czasy typu **present** zamieniamy na czasy typu **past**, np. czas *simple present* na czas *simple past*, czas *present perfect* na czas *past perfect*, *present continuous* na *past continuous*. Czas **past simple** zamieniamy na czas **past perfect**.

Zamiana czasu/czasownika nie zachodzi:

1. Jeśli zdanie wyraża **ogólną prawdę** (np. Water **boils** at 100 degrees Celsius).
 → He said water **boils** at 100 degrees Celsius).
2. Gdy czasownik modalny jest w drugiej formie (**would, should, might, could**, np. ‘You *shouldn’t* smoke,’ he said. → He said I *shouldn’t* smoke.
 ‘I would do it,’ said Bill. Bill said to me he would do it/that).
3. Jeżeli zdanie jest w czasie **past perfect** lub **past perfect continuous**, np.
 ‘When I arrived David had just left,’ she said.
 → She said when she arrived David had just left.
 albo w czasie **past continuous**, np.
 ‘I was reading a book,’ he said.
 → He said he was reading a book.
 Jeżeli zdanie jest złożone z czasu *past continuous* i *past simple*, to nie zmieniamy również czasu *past simple* (nie jest jednak błędem, jeśli zamienimy go na czas *past perfect*).

materiały pochodzą z książki *Wielki przewodnik po gramatyce angielskiej*, www.enet.pl

'When I saw them they were playing football,' he said.

→ He said that when he saw them they were playing football.

Czas *past continuous* można zamienić na *past perfect continuous*, jeżeli chcemy podkreślić, że dana czynność się zakończyła.

'My dad was thinking of selling his car but he has decided not to,' she said.

→ She said that her dad had been thinking of selling his car but had decided not to.

4. Jeśli **nadal dzieje się** to, co ktoś przekazuje (np. trzęsienie ziemi nadal trwa: He said there is an earthquake in Los Angeles; *is* a nie *was*). Patrz również: pkt 19A, uwaga.

5. W **drugim i trzecim okresie warunkowym** (patrz: pkt 34 i 35), np.

If I were you, I would buy it.

→ He said (that) if he were me, he'd buy that (II okres warunkowy).

If I had called you yesterday, you'd have known about the test.

→ He said if he had called me the day before, I would have known about the test (III okres warunkowy) oraz w **mieszanych okresach warunkowych** (pkt 39).

6. Jeżeli **wprowadzenie** do mowy zależnej jest w czasie innym niż przeszły (np. I do my homework every day. He is saying he does his homework every day. I like cats. He has said he likes cats).

He is saying – czas *present continuous*. He has said – czas *present perfect*.

7. Po konstrukcjach **would rather** (woleć coś od czegoś), **had better** (lepiej będzie, jeśli), **wish** (żałować, że), **it's (high) time** (już (najwyższy) czas).

'You'd better wait,' he said. („Lepiej będzie, jeśli zaczekasz”, powiedział)

→ He said I'd better wait.

'I wish I lived in Cracow,' he said.

(„Szkoda, że nie mieszkam w Krakowie, powiedział”).

→ He said he wished he lived in Cracow.

8. Nie zamieniamy czasownika **must**, jeżeli oznacza **na pewno**;

He must live near here! (Na pewno on gdzieś tutaj mieszka!).

→ He said he must live near here

lub jeśli oznacza **intencję**, np. We must have a party!

→ He said they must have a party.

W przeciwnym wypadku **must** zamieniamy na **had to** lub **would have to** (would have to - w odniesieniu do przyszłości).

'You must take these pills,' said the doctor.

→ The doctor said I had to take these pills.

(Zdanie *The doctor said I must take these pills* jest również poprawne).

Nie zamieniamy zazwyczaj formy **mustn't** (nie wolno), np. You mustn't take it home. → He said I mustn't take it/that home. Spotkać się można jednak z zamianą

mustn't na **was/were not allowed to**. → He said I wasn't allowed to take it/that home.

9. Nie zamieniamy formy **needn't** (nie musieć), chyba że odnosi się do przyszłości, i formy **used to** (np. I *used to* live here <Zwykłem tu mieszkać>).
→ He said he *used to* live here/there).

20. Zdania twierdzące i przeczące w mowie zależnej

W zdaniach twierdzących i przeczących zamieniamy czas na bardziej przeszły. Zamieniamy również operatory i okoliczniki czasu oraz miejsca, patrz: pkt **19A i B**.

'I will buy a car,' he said. („Kupię samochód”, powiedział).

→ He said he would buy a car.

((On) powiedział, że kupi samochód; patrz: pkt **19B**: *will* zamieniamy na *would*).

'Tom is hungry,' he said.

→ He said Tom was hungry (patrz: pkt **19B**: *is* → *was*).

'We don't like cats,' my parents said.

→ My parents told me (that) they didn't like cats (*don't* → *didn't*).

'My mum can't cook,' my friend told me.

→ My friend told me (that) his mum couldn't cook
(*can/can't* → *could/couldn't*).

'That house has been sold,' Mark told us.

→ Mark told us that house had been sold (*have/has* → *had*).

'I met her in Warsaw,' she said.

→ She said she had met her in Warsaw.

(czas *past simple* zamieniliśmy na *past perfect* <*had* + III forma czasownika; *meet/met/met*>; patrz: pkt **19B**)

'Betty is reading a book and her dad is watching TV,' Sue told him.

→ Sue told him (that) Betty was reading a book and her dad was watching TV.

(*is* → *was*; w zdaniach **złożonych** zamieniamy oba zdania składowe).

Inne przykłady zdań twierdzących i przeczących:

1. *She is strong.* → He said she was strong.
2. *I like him very much.* → He said he liked him very much.
3. *She had three cars.* → He said she had had three cars.

(operatorem czasu *past perfect* jest *had* + III forma czasownika *have* <*had*>).
materiały pochodzą z książki *Wielki przewodnik po gramatyce angielskiej*, www.enet.pl

4. *We didn't paint it!* → He said they hadn't painted it/that!
5. *Sue will sing this song.* → He said Sue would sing this/that song.
6. *Mike doesn't live in Warsaw.* → He said Mike didn't live in Warsaw.
7. *My brother has just eaten an apple.* → He said his brother had just eaten an apple.
8. *Her dad hasn't woken up yet.* → He said her dad hadn't woken up by then.
9. *That dog was very hungry.* → He said that dog had been very hungry.
10. *I don't have any money.* → He said he didn't have any money.

21. Zdania pytające w mowie zależnej

W zdaniach pytających, podobnie jak w zdaniach twierdzących i przeczących, zmieniamy czas na **bardziej przeszły**, a ponadto stosujemy konstrukcję zdania **twierdzącego**. Gdy mamy **słówko pytające** (where, when, which, why, how...), to je przepisujemy, a jeśli go nie ma, wstawiamy **if** lub **whether** (czy).

'Does she have a car?' I asked her brother.
(„Czy ona ma samochód?”, zapytałem jej brata).

→ I asked her brother if she had a car

(cofnęliśmy czas (*simple present* na *simple past*; have/has→had, patrz pkt **19B**), wstawiliśmy *if*(czy) i zastosowaliśmy konstrukcję zdania twierdzącego).

'Do you like animals?' he asked me. („Czy lubisz zwierzęta?” – zapytał mnie).

→ He asked me if I liked animals

(cofnęliśmy czas (*simple present* na *simple past*), wstawiliśmy *if*(czy), zastosowaliśmy zdanie twierdzące i zmieniliśmy osobę).

'Has Tom done his homework yet?' Tom's mum asked me.

→ Tom's mum asked me if Tom had done his homework.

'Did she send the e-mail yesterday?' I asked him.

→ I asked him if she had sent the e-mail the day before

(czas *past simple* zamieniamy na *past perfect*).

'Where have you been?' she asked me.

→ She wanted to know where I had been

(słówko pytające <where> przepisaliśmy, a czas *present perfect* zamieniliśmy na *past perfect*; have/has→had).

'What is your name?' he asked me.

→ He asked me what my name was.

He asked, 'Why are you looking at me?'
→ He asked why I was looking at him
(*present continuous* zamieniamy na *past continuous*).

'How many cars do you have?' he asked.
→ He asked how many cars I had.

'Why haven't you painted the door?' my dad asked me.
→ My dad asked me why I hadn't painted the door.

Inne przykłady zdań pytających:

1. *Do you go to school?* → He asked me if I went to school.
2. *Does your dad like me?* → He asked me if my dad liked him.
3. *Have they put it on the desk?* → He asked me if they had put it on the desk.
4. *Did he live in Poland then?* → He asked me if he had lived in Poland then.
5. *Were you ready yesterday?* → He asked me if I had been ready the day before/
the previous day.
6. *Are you OK?* → He asked me if I was OK.
7. *When will it happen?* → He asked me when it would happen.
8. *Where did you meet your cousin?* → He asked me where I had met my cousin.
9. *How many tickets has she bought?* → He asked me how many tickets she had
bought.
10. *What did Susan say?* → He asked me what Susan had said.

22. Rozkazy, prośby, sugestie w mowie zależnej

W formach twierdzących rozkazów, nakazów, prośb lub sugestii stosujemy **to** przed czasownikiem. W formach przeczących wstawiamy przed czasownikiem **not to**. Najczęściej stosujemy czasowniki tell (powiedzieć), ask (poprosić), say (mówić), order (rozkazywać, nakazać) i suggest (sugerować).

'Close your book!'
(Zamknij swoją książkę!).
Mamy tutaj formę nakazu.
→ He told me to close my book.
(Powiedział mi, abym zamknął swoją książkę).

‘Don’t come in, OK?’

→ He asked me not to come in.

albo → He told me/He said not to come in.

‘Don’t smoke in here!’ he shouted at me.

→ He ordered me not to smoke.

‘Don’t shout!’ she told me.

→ She told me not to shout.

‘Will you open the door, please?’ he asked.

(to jest prośba, a nie zwykłe pytanie).

→ He asked me to open the door.

‘Could you read this text?’ he asked me.

→ He asked me (poprosił mnie) to read that text.

‘Please, stay with me a little longer,’ said Tom.

→ Tom asked us to stay with him a little longer.

‘Let’s go to the cinema!’ he said.

→ He suggested (zasugerował) going to the cinema.

(Zauważmy, że nie wstawiamy po *suggest* słówka *to*. Do czasownika po *suggest* dodajemy końcówkę *-ing*)

patrz również: stosowanie różnych czasowników wprowadzających, pkt 23.

‘Why don’t we take your little brother with us?’

→ He suggested taking my little brother (with us)

albo → He suggested (that) my little brother should be taken (with us).

Inne przykłady rozkazów, próśb, sugestii:

1. *Read it aloud.* → He told me to read it aloud.

2. *Take some money.* → He told me to take some money.

3. *Don’t touch it!* → He told me not to touch it.

4. *Don’t watch this film.* → He told me not to watch that film.

5. *Will you try?* → He asked me to try.

6. *Please bring me some salt.*

→ He asked me to bring him some salt.

→ He asked for some salt.

→ (He asked me if I could bring him some salt).

7. *Let’s wait a little bit longer for him.*

→ He suggested waiting a little bit longer for him.

→ He suggested (that) we should wait a little bit longer for him.

8. *Why don't we visit Jane?*
 → He suggested visiting Jane.
 → He suggested (that) we should visit Jane.

➡ **Inne rodzaje zdań – patrz również:**

Zdania wyrażające prośby, pkt 134.

Zdania wyrażające rady i sugestie, pkt 135.

Zdania rozkazujące, pkt 136.

23. Stosowanie różnych czasowników wprowadzających w mowie zależnej

Ⓐ

Oprócz czasowników *say, tell, ask, order* możemy stosować również inne, np. *add* (dodać), *admit* (przyznać), *advise* (poradzić), *agree* (zgodzić się), *deny* (zaprzeczać), *insist* (nalegać), *urge* (namawiać), *want* (chcieć) itd. Przeanalizujemy poniższą tabelę.

23a.mp3 długość nagrania: 02:51

Przykład wprowadzenia	Tłumaczenie	Forma bezokolicznika
He accused... (me of doing it)	Oskarżył... (mnie o zrobienie tego)	accuse
He added that...	Dodał, że...	add
He admitted that...	Przyznał, że...	admit
He advised me to... (see a doctor)	Poradził mi... (abym poszedł do lekarza)	advise
He assured us that...	Zapewnił nas, że...	assure
He begged (for)... (for some money)	Błagał (o)... (o trochę pieniędzy)	beg
He claimed that...	Uważał, że...	claim
He complained (that)...	Narzekał...	complain
He explained (that)...	Wyjaśnił...	explain
He insisted on... (my/me doing it)	Nalegał... (abym to zrobił)	insist

materiały pochodzą z książki *Wielki przewodnik po gramatyce angielskiej*, www.enset.pl

He muttered (that)...	Mamrotał...	mutter
He offered to / promised to / refused to... (help me)	Zaoferował / obiecał / odmówił... (pomocy)	offer / promise / refuse
He promised (that)...	Obiecał, że...	promise
He remarked that... He remarked on...	Zauważył, że... Zrobił uwagę na temat...	remark
He reminded me to...	Przypomniał, abym...	remind
He replied (that)...	Odpowiedział...	reply
He thanked me (for)...	Podziękował mi (za)...	thank
He warned me... (not to) (not to help Jane)	Ostrzegł mnie... (żeby nie) (żeby nie pomagać Jane)	warn
He was surprised that...	Był zaskoczony tym, że...	be surprised
He whispered that...	Powiedział szeptem, że...	whisper

'He stole my car,' said Bill.

→ Bill **accused** him **of stealing** his car.

(Bill oskarżył go o kradzież swojego samochodu; po czasowniku *accuse* wstawiamy *zaimek*, następnie *of* i czasownik z końcówką *-ing*).

She said, 'They must do it.'

→ She **insisted on** them/their **doing** that.

(<Ona> nalegała, aby <oni> to zrobili; po czasowniku *insist* wstawiamy *on*, następnie możemy wstawić *zaimek*, a po nim – czasownik z końcówką *-ing*).

'No, I won't help you!' said Sue.

→ Sue **refused to** help me.

(Sue odmówiła mi pomocy).

'Isn't she lovely!' he shouted.

→ He **loudly remarked on** how lovely she was.

'Don't forget to take an umbrella!' he said.

→ He **reminded** me to take an umbrella.

(Przypomniał mi o wzięciu parasola).

'Don't you like coffee?' she asked.

→ She was **surprised** that I didn't/don't like coffee.

(Była zaskoczona, że nie lubię kawy; możemy nie zmieniać czasu i zastosować *don't*, jeśli czynność dotyczy obecnej sytuacji - np. nadal nie lubię kawy).

'I'm sure he has a cat and he also has a dog' – he said quietly.

→ He **whispered** that his friend had a cat and **added** that he also had a dog.
(Powiedział szeptem, że jego kolega ma kota, i dodał, że ma również psa).

 Uwaga: Często w języku **potocznym, mówionym**, wprowadzamy czyjąś wypowiedź używając czasu *past continuous*.

 Peter *was just saying* that he'd like to go there with us.
(Piotr właśnie mówił/powiedział, że chciałby pójść tam z nami).

B

Zapamiętajmy również, że czasowniki *say*, *tell* i *ask* często spotykane są w następujących kolokacjach:

- **say:** say good morning (powiedzieć dzień dobry), say something (coś powiedzieć), say so (tak mówić), say no more (nic więcej nie mówić), say for sure (powiedzieć na pewno), have a say (mieć coś do powiedzenia), say yes/say no (zgodzić się/nie zgodzić się), it says on the sign... (jest napisane na znaku...), say you won... (powiedzmy, że wygrałeś...)
- **tell:** tell the truth (mówić prawdę), tell a lie (skłamać), tell *sb* the time (powiedzieć, która jest godzina), tell a story (opowiedzieć coś), tell *sb* a secret (zdradzić komuś sekret), tell *sb* the way (powiedzieć komuś, jak się gdzieś dostać), tell *sb's* fortune (przepowiadać komuś przyszłość), tell the difference (rozdzielić coś), tell *sb* apart (rozdzielić kogoś), I tell you what... (wiesz co,...)
- **ask:** ask a favour (prosić o przysługę), ask the time (zapytać o godzinę), ask a question (zadać pytanie), ask the price (zapytać o cenę), ask *sb* out to dinner (zapraszać kogoś na obiad <do restauracji>).

24. Inne wyrażenia w mowie zależnej

24.mp3 długość nagrania: 02:51

He shouted 'Wow!'

→ He **gave an exclamation* of...** / He **gave a shout of...** (Głośno wyraził...)
surprise (zaskoczenie, zdziwienie) / satisfaction (satysfakcję)
/ delight (radość, zachwyty) / relief (ulgę)...

'Disgusting!' he said.

→ He **gave an exclamation of disgust** (wstręt).

materiały pochodzą z książki *Wielki przewodnik po gramatyce angielskiej*, www.enet.pl

'Great!' she shouted.

→ She **expressed the feeling of happiness/joy** (szczęście/radość).

→ She gave a shout for joy.

'Good luck and thank you!' he said.

→ He **wished me** luck and thanked me.

(Życzył mi zdrowia i podziękował).

'Damn!' he said.

→ He **swore** (Przeklął) *albo* → He swore loudly (Głośno przeklął).

'Can you swim?' he asked me and I said 'No'.

→ He asked me if I could swim and I said I couldn't.

'Let them complain!' (A niech narzekają!).

→ Tom **expressed indifference** (to their complaints).

(Tomek wyraził obojętność <w stosunku do ich narzekania>).

Tom said he didn't care if they complained.

(Tomek powiedział, że nie obchodzi go to, czy narzekają).

'Shall I open the window?' he asked.

→ He **offered** to open the window (Zaproponował, że otworzy okno).

*obecnie rzadziej używane; częściej: np. He expressed his delight.

25. Prawda i fałsz w mowie zależnej

Ciekawym aspektem mowy zależnej jest możliwość wyrażenia własnej opinii na temat czyjejś wypowiedzi. Jeśli wprowadzając wypowiedź cofniemy czas (a jest to taki przypadek mowy zależnej, w którym nie powinniśmy go zmieniać, np. prawda ogólna), będzie to oznaczać, że z daną wypowiedzią się nie zgadzamy, uważamy, że jest nieprawdziwa.

'Two plus two **is** five,' said Tom

He said two plus two **was** five.

(Nie powinniśmy zmieniać czasu na bardziej przeszły, jeśli mówimy o prawdach ogólnych, ale w tym przypadku nie zgadzamy się z wypowiedzią Tomka (2+2=4, a nie 5), więc cofnęliśmy czas z *present simple* na *past simple*).

'Elephants **are** small animals,' said Bill.

Bill said elephants **were** small animals!